

Zvezek 25.

Letnik III.

SLOVENKA

GLASILO

SLOVENSKEGA ŽENSTVA

Izdajatelj in odgovorni urednik

Fran Godnik.

V TRSTU, 1899.

Lastnik konsoreij lista »Edinost«. — Natisnila tiskarna
konsoreija lista »Edinost«.

„Slovenka“

Glasilo slovenskega ženstva.

Izhaja v Trstu kakor priloga „Edinosti“ vsako drugo soboto.

Naročnina znaša za vse leto 3 gld.; za naročnike »Edinosti« pa 2 gld.; posamezne številke se dobivajo v Trstu v tobakarni g. Lavrenčiča na trgu della Caserma po 12 kr. — Rokopisi naj se pošiljajo uredništvu »Slovenke«, naročnina pa upravnistvu »Edinosti«, ul. Molino piccolo št. 3.

Vsebina 25. zvezka:

Vele Rože — pesem. — Etbin Kristan: Za pogum. — Kristina: Spomini — pesem. — Hoič: Rusija. — Zorana: Skalil se val, prešel je sen... — pesem. — Ivanka: O Božiču. — Zagorska: Zabluba. — Ivanka? Iz življenja. — Književnost in umetnost. — Razno. — Doma. —

Zaloga in tovarna
pohištva vsake vrste

od

ALESSANDRO LEVI MINZI v TRSTU

Piazza Rosario št. 2. (šolsko poslopje)

Bogat izbor v tapetarijah, zrealih in slikah. — Ilustriran cenik gratis
in franko vsakemu na zahtevo. **Cene brez konkurence.**

Predmeti postavijo se na brod ali železnico, brez da bi se za to kaj
zaračunalo.

Gričar & Mejač
Prešernove (Slovene) ulice št. 9
Ljubljana

priporočata svojo bogato zalogo

izgotovljenih oblek

v vsaki velikosti

☞ po najnižjih cenah. ☞

— MIČNE NOVOSTI —

v konfekciji za dame.

☞ Ceniki zastoj in franko. ☞

Odlikovan fotografski atelier

A. Jerkič

— v Gorici — Travnik št. 11, —

prevzema vsa v fotografsko stroko spadajoča dela. Krasno dovršene
fotografije v naravni veličini 10—15 gld. po vsaki poslani fotogra-
fiji; družinske in druge skupine, razglede.

Manjše fotografije od 1—3 gld. 6 komadov z neprekosljivo, umet-
niško dovršenostjo izdelane na vse mogoče papirje, na porcelan,
žido, platno itd.

Razglednice, lepše kakor vse dosedanje 20—25 gld. tisoč.

Pri našem upravnistvu je dobiti:

AUGUST ŠENOVA:

„Čuvaj se senjske roke“

krasna povest znamenitega hrvatskega pisatelja v slovenskem prevodu.

Komad 35 kr., po pošti 5 kr. več.

SLOVENKA

GLASILO SLOVENSKEGA ŽENSTVA

Zvezek 25.

V Trstu, 23. decembra 1899.

Letnik III.

Vele rože.

V.

Hladno srce, hladno
v mladih prsih nosim,
a gorkote zanje —
ne želim — ne prosim!

Naj me bol ogreva
in uteho dá mi —
On, ki modro vlada
srca nad zvezdami.

Saj i Ljubav večna
križana je bila, —
kaj človeška srca
ne bi bol kalila!...

VI.

Če na grob brezcveten
grobokop pozabi —
pa mu zlato solnce
miadi cvet izvabi.

In ko pomlad zlata
iz neba se vrne,
grobič osameli
v pestri cvet zagrne. —

A — moj grobič prazen —
srce osamelo —
kdaj pa tebi bode
cvetje se razcveto? —

VII.

Pada drobna slana
pada na cvetice, —
a cvetice tožno
klanjajo glavice.

In potlej pa z neba
solnce spet prisveti,
ko že strti so
na vrtni gredi — cveti...

In tako usoda
z nami doigra se —
ko na tihem grobu
Trava nam porase!...

Pogum.

Piše Etbin Kristan.

(Konec.)

n trenotek je zavladal mir, tak mir, kakor v katoliški cerkvi o povzdigovanju. Ničesar ni bilo čuti . . . vse, vse je molčalo. Toda srca se niso dvigala v višavé, kjer slutijo svete tajne. Po teh grudih so grébli razni občutki in nekaj časa niso mogli najti besed.

Naenkrat je Gojtan planil kvišku. Bil je že nekoliko vinjen, a iz njega vendar ni govoril alkohol. Jagarjev grmeči klic ga je iztreznil.

Prvi hip je bil kakor v neki omotici. Človek, ki je dobil močno zaušnico. Zabolelo ga je, pred očmi se mu je nekaj zavrtilo, on pa še ne vé, kaj je bilo pravzaprav. Potem se zavé. Udarec! Udarec v lice spričo cele družbe! To je insult, ki ga ne more in ne sme mirno prenašati. In on se spomni družabnih pravil, ki imajo paragrafe za vse slučaje. Tudi za zaušnice.

Gojtanove oči so bile rdeče. Iz njih je švigal ogenj; ko se je zavedel sramote bi bil najrajše planil na Jagarja. Toda neka čudna notranja sila ga je mirila. Zaušnica se ne vrača z zaušnico. Najprvo mora zahtevati pojasnila.

Zobje so mu zacvokotali besa, ko je izpregovoril:

— V imenu vse družbe, katero si nezaslišano razžalil, te vprašam, komu je bila namenjena tvoja beseda?

Jagar je bil še vedno razburjen. Vendar je dobro vedel, kaj govori in kaj dela.

— Komu je bila namenjena moja beseda? Strahopetneži? . . . Vam, vam vsem. O, nikar ne mislite, da kaj prekličem. Strahopetnež je, kdor žali človeka, ki se ne more braniti. In vi žalite ne enega človeka, temveč ves spol. Strahopetnež je, kdor je govoril one drzne, sramotne besede, strahopetneži so oni, ki so soglašali, strahopetneži oni, ki nimajo poguma, da bi jih zavrnilo.

— To je preveč! rohnél je Gojtan. Prvi žaljivki pridružuješ nove žalitve! Pozivam te, da pri tej priči prosiš družbo odpuščenja!

Glas se mu je tresel, desnica se mu je instinktivno preteče dvignila, levico pa je krčevito stiskal, kakor bi imel kaj v njej, kar bi moral zdrobiti.

Jagar je bil že miren. Kakor bi se šlo za najbrezpomembnejše reči, je odgovoril:

— Prosim odpuščenja? Dejal sem, da niti ne prekličem, vi pa hočete, naj celo prosim odpuščenja! Motite se. Toda jaz nisem abso-

lutist. Obljubim Vam, da bodem prosil odpuščenja vsakega izmed Vas, kadar pové kakšni resni ženi, kaj se je danas tukaj govorilo in jo prosi odpuščenja in kadar dokaže z dejanjem, da res obžaluje današnjo infamijo.

— S taboj ne bodemo več razpravljali, je Gojtan odgovoril, kažoč se po sili mirnega. Tvoje vedenje je neoprostivo. Upam pa, da si vsaj kavalir. Moja sekundanta te jutri obiščeta, ti pa glej, da jima naznaniš svoji priči. — Pojdimo, gospoda.

— O, čakaj. Saj se vam še ne mudi. Najprvo vam moram pojasniti nekaj. Prihrani si trud, Gojtan. Tvoja sekundanta naj ostane doma, ker je škoda poti. Pri meni ne opravita ničesar, kajti jaz se ne preteпам.

Cela družba je bila osupnjena. Jagar se ne pretepa — s tem hoče menda povedati, da ne priznava dvoboja? Kaj takega še ni bilo slišati v teh krogih. Tudi mlajšim, ki so natihoma simpatizovali z Jagarjevo odločnostjo — Roblek se je celo sramoval, da ni prej oponiral Gojtanu, — je bilo žal, da tepta Jagar čast in njene zakone z nogami. Celó omizje je bilo nemirno. Nekateri so že vstajali, da bi kar odšli, drugi so čakali, kako se «afera» razvije in konča.

— Prosim te, Jagar, ne bodi vendar tak. Kako pa moreš govoriti o pretepu? Dvoboj, dvoboj, to veleva čast. Vidiš, saj je tudi najbolje tako. Po vsem je tukaj dvoboj res neizogiben. Sprejmi ga, pa kadar je časti zadoščeno, je tudi ves prepir končan in pokopan. Vse je pozabljeno in mi smo zopet dobri prijatelji.

— Da, mi bi bili zopet dobri prijatelji. Ha, moj dragi Roblek, ti govoriš, kakor si se naučil. To ni pretep, ako se dvoje ljudi p vseh mogočih pravilih s sabljami v rokah pripravi, da drug drugega zbije, morda ubije? To je najprostejši pretep, ker se izvaja po stalnih zakonih in ker je v dotičnem trenutku prva strast že minila. Ako se kmečki fantje v gostilni pograbijo, kadar je jeza v njih prekipela, je vse umevno. Takrat vlada elementarna razburjenost. A če se ljudje v črni obleki, z belimi rokovicami postavljajo drug proti drugemu, da se bodo klali, ne ker jih je srd zaslepil, temveč ker nekakšni bedasti kodeksi tako zahtevajo, tedaj je to moralna dekadencia človeka. Toda o dvoboju ne bodem filozofiral. Ne bom se tepel, pa basta. Kar se pa tiče starega prijateljstva, je ono nemo-goče, dokler vladajo med nami tako različni nazori. Kako pa ti to vendar misliš, ubogi moj Roblek? Ako izpustimo drug drugemu par kapljic krvi? S tem naj bi bilo vse pokopano? Ej, ti, udarci sablje ne izravnavajo onih ogromnih razlik, ne povrnejo ženi, čuješ, ženi,

celemu spolu, našim materam, sestram, ljubicam, one časti, ki bi jim jo bili danes vzeli nepremišljeni jeziki, da je to sploh mogoče. Jaz sicer mislim, da niso nocojšnje vinjene govorancije nikomur vzele časti, kajti kdor je časten, ostane časten, pa če ga neprenehoma blatite. Čast je tam, kjer je, ne pa tam, kjer se priznava. Prijatelji pa ne moremo biti, kajti jaz ne spoštujem človeka, ker je blagoroden, ker ima visoko službo, ker je bogat, ali pa ker je mož, temveč, ker je človek. Vi sodite drugače. Vam je žena igrača, meni je žena mati, tovarišica, v najtežjih urah življenja morda edina tolažilka. Vam je ljubezen pusta fikcija, jaz — jaz pa ljubim in iščem sreče v ljubezni. Z vašimi nazori me morate zasmehovati, morate se mi rogati. Da bi bili prijatelji, bi se morali vi vsi izpremeniti, ali pa bi jaz moral poteptati svojo ljubezen, izdati svojo ljubico, morda narediti iz nje svojo metreso ali pa kupčijsko blago. Jaz pa jo ljubim. Ali razumete? Ljubim jo! — — Ne, ne, vi ne razumete tega. In mi naj bi bili prijatelji?

Roblek je poslušal Jagarja in srcé ga je bolelo. Nekateri mlajši so sami sebi priznavali, da ima Jagar vsaj deloma prav. Toda nihče ne bi bil tega javno priznal. Večina je bila gotovo na Gojtanovi strani in kdo bi bil tako bedast, da bi se upiral večini?

Tovariši so se razšli. Jagar je šel sam domov. Od daleč je slišal petje neskladnih glasov:

Es waren drei Hallunken,
die waren stets betrunken . . .

Drugi dan je Jagar dobil dve pismi. Dijaško društvo »Alma mater« mu je naznanilo, da ga je odbor soglasno izključil iz društva, ker se je kratil podati komilitonu in sočlanu društva Gojtanu častnega zadoščenja z orožjem. Drugo pismo so mu poslali nekateri udje omizja pri »zlatem sodčku«. Izrekli so nado, da se ne bode več prikazoval v njihovi družbi, kajti po večeranjih dogodkih mora sam izprevideti, da je dijakom, zavednim svoje časti, vsako občevanje s človekom, ki tepta najprimitivnejše nazore časti z nogami, kratko malo nemogoče. »Hrabrost nam je prvi dokaz močatosti« — so pisali, — »človek, ki se boji sablje, ne more biti naš tovariš. Oprostili bi mu še njegove nazadnjaške nazore o ženah, ali pokazati bi moral vsaj toliko poguma, da bi svoje ideje tudi zastopal«.

Jagar je položil obe pismi v svojo miznico.

Poguma! — On torej nima poguma! No, pokaže jim, da ga ima. Sedaj se ga bodo vsi izogibali. To je gotovo. Pa tudi to je gotovo, da se on ne bode pokoril. In tudi to je pogum, morda večji, nego duelirati se.

Kakor je Jagar pričakoval, tako se je zgodilo. Vsi znanci so se mu jeli umikati in gledati ga s sovražnimi očmi. Često je moral poslušati zbadljivke, ki pa niso prihajale neposredno do njegovih ušes, kajti naravnost ž njim se niso razgovarjali. Tudi anonimna pisma je dobival in večkrat se mu je zdelo, da spozna v njih Gojtanovo roko, dasi je bila pisava popačena. Neprijetno je bilo to življenje in Jagarju je postalo umevno, kako postanejo pošteni ljudje renegatje. Svojci te ne razumejo, žalijo, brecajo te, pehajo in sujejo izmed sebe; a človek je tako ustvarjen, da potrebuje družbe. In tako zaide med ljudi, ki ga hočejo razumeti, njegov rod pa ga imenuje poturico. Ali pa je manjši renegat tisti, ki ostane med staro družbo, pa zataji svoje nazore, izda svoja načela, da more ostati med ljudmi, ki ga ne marajo pristnega? ... Umevno mu je bilo, kako se to dogaja, toda on vendar ni postal renegat. Živel je brez družbe in prenašal vse neprijetnosti in težave samovanja. Trpel pa je zelo, dasi ni nihče opazil njegovih globokih boli.

Minilo je nekoliko mesecev, kar pride neki dan Roblek k Jagarju.

— Brate, ali naj to vedno tako ostane? ga je vprašal.

— Kaj naj tako ostane odnosno ne ostane? je zavrnil Jagar.

— No, to razmerje med nami. Kaj ne vidiš, da je to nenaravno? Glej, mi, namreč jaz in še nekaj mojih prijateljev vemo prav dobro, da si ti najbolj nadarjen in najbolj globoko misleč med nami. In zato nam je žal, da so nastale tako neumne razmere. Vedno smo te imeli radi; zakaj bi torej bili sovražniki?

— Sovražniki! Dragi moj Roblek, jaz ne sovražim nikogar.

— Tega ne razumem.

— Pa vendar je prav lahko. Jaz ne sovražim nikdar ljudij, temveč samo stvar. Toda če misliš, da se ti posreči, ustanoviti kako prijateljstvo med mano in tistimi tvojimi tovariši, ki sploh niso zmožni nobenega prijateljstva, si prišel zaman. Najbolje je torej, da mi naravnost poveš, česa želiš.

— To je težko, Jagar. Tudi ne vem, ali me bodeš lahko prav razumel.

— Le poskusi. Govori brez ovinkov. To mi je najljubše v vsakem pregovoru.

— Glavno, česar želim, je tvoje prijateljstvo.

— Prijateljstvo se ne more sklepati z besedami.

— To vem. Saj ne zahtevam, da izrečeš pri tej prici: Jaz sem ti prijatelj. Pa to bi rad, da nastane med nama zopet tako razmerje, v katerem bi bilo mogoče, da postaneva vsaj s časom lahko prijatelja.

— In kako naj bi se to zgodilo?

— Jaz — jaz ne vem prav. Ali mislim, da bi moralo biti vendar mogoče. Nekaj bi se moralo zgoditi, da izgine tista napetost, ki nas deli v dva nasprotna tabora.

— Ali so se morda nazori v nasprotnem taboru izpremenili?

Roblek je bil očevidno v zadregi. Vedel je, da misli večina njegovih tovarišev še vedno tako kakor takrat, ko je nastal prepir, bolje rekoč, da sploh ne misli, nego da samo govori tja v en dan, kakor moda zahteva.

— Ti bi moral biti nekoliko popustljiv, Jagar.

Janko je zmajal z glavo.

— Ti se še vedno motiš. Tako ne gre, kakor ti misliš. Tvoji tovariši bi zahtevali, naj popuščam tam, kjer bi bila vsaka popustljivost ne le ničvredna, temveč tudi nemogoča. Pa pustiva to. Povej mi rajše, kaj se je vendar zgodilo, da prihajaš ravno ti k meni.

Roblek je postal rdeč kakor kuhan rak.

— Jaz, jaz — hm, jaz . . . je jecljal. Jaz — no — pa konečno — tebi vendar lahko povem, saj nisi tak, kakor drugi.

— Povej, povej! Kaj bi se obotavljal? Meni se lahko vse pové. Predsodkov nimam, to bi ti bilo itak lahko znano. Torej z besedo na dan.

— No, da. Drugi bi se mi rogali in smejali . . .

— Morda si zaljubljen.

— Da.

Ko je to povedal, mu je oblila rdečina ves obraz.

Mu je oblila rdečina ves obraz in tako je bil v stiski, kakor da je šestnajstletno dekle priznalo svojo ljubezen.

— Menda pač spoznaš, da to ni nič hudega?

— Ne, seveda ne. Pa veš, to je tako čudno. Nekomu moram povedati, da ljubim, drugače nimam miru.

— Pa imaš resne misli?

— Seveda jih imam.

— Da me razumeš! Ali misliš resno s to ljubeznijo?

— Da, da.

— Dobro. Sedaj mi pa povej, ali bi ti bilo všeč, da dobiš marioneto za ženo — — jaz seveda ne poznam tvoje ljubice, ampak vprašam te, ker je verjetno, da bo tvoja sodba v teh rečeh sedaj bolj resna, nego takrat; saj veš, kdaj. Trdili so tedaj, da je žena samo igračka. Ali želiš dobiti igračko? Ne poznam zgodovine tvoje ljubezni; saj niti ne vem, ali sta že drug drugemu povedala, da se imata rada . . . Ne pretrgavaj me, saj te ne izprašujem o tem. A to

mi povej: Ali misliš, da bi bila tvoja pridobitev mnogo vredna, ako pridobiš bitje brez lastne volje in brez lastnih mislij?

— Ne, ne, ne, Jagar. Moral sem se boriti radi svoje ljubezni in najbrže bo treba še mnogo boja. In ti imaš prav. Lutka ga ne bi bila vredna in tudi jaz nebi bil nič vreden, ako bi se spuščal v težek boj, vedoč, da bo cena moje zmage navadna marijoneta. Toda ona je dekle, — oh, da ti morem povedati, kakšno dekle!

— No da, najbrže bo lepa.

— Oh, kaj lepa. Je že res, da je tudi lepa, a radi same lepote bi se ne bil zaljubil vanjo.

— Torej je morda tudi bogata. Premoženje je v takih rečeh velikega pomena. Veljavno utegne biti za celo življenje.

— Prestani, Jagar. Ona ni bogata, ampak —

— Ampak očeta ali strica ima morda, ki je upliven v visokih birokratičnih krogih ali pa pri visoki financi. Vsled tega je cela stvar jako praktična, kajti oče ali stric te lahko protežira in ti narediš meni nič tebi nič tvojega doktorja in potem dobiš službo, pa avanziraš, da sam ne veš kako.

— Stani, Jagar! je zakričal Roblek, že ves razburjen. Ti me zasmehuješ in žališ mojo ljubico!

— Kaj? Zasmehujem? Saj nisem dejal besedice, ki bi mogla biti žaljiva; o zasmehovanju ni bilo niti govora.

— Ne, besedice nisi dejal, ali vse skupaj, ali razumeš, vse skupaj je žaljivo, — je Roblek že kar kričal — a jaz ne bom tega mirno prenašal, to ti kar naravnost povem.

— Tega ne boš mirno prenašal? ... Dobro. Kaj pa storiš, ako bodeš dan na dan poslušal take in še drugačne reči? In slišal jih bodeš, kajti radi tega, ker si se ti zaljubil, se ne bodo spremenile tiste duše. S pogledi, svojimi smehljaji, s tonom svojega govora bodo žalili tvojo ljubico, kajti zakaj bi bila ona za nje kaj drugega, nego so vse žene? In ti jim bodeš prijatelj. Radi tvoje ljubice se včasih malo sprete, morda se nekoliko stepete, seveda pravilno, v navzočnosti prič in zdravnika in potem bode vse zopet dobro.

— Razumem te, Jagar. Pa tako ne bode. Jaz ljubim. Moje čuvstvo, moji težki boji — vse, vse me je spremenilo. Jaz nisem več tako strahopeten, kakor sem bil tisti večer. Kajti to je res, da smo bili tedaj vsi strahopetneži, ti edini si bil res pogumen. In zato sem prišel danes k tebi in morda pride s časom še marsikdo, ki te je takrat preziral in zasmehoval. Jaz sem svoji ljubici povedal, kaj se je takrat zgodilo in prosil sem je odpuščenja. To je bil tvoj pogoj.

Sedaj bi rad vedel, česa še želiš v dokaz, da nisem več strahopeten in da lahko pričakujem s časom tvojega prijateljstva?

— Samo še enega dokaza želim, a ta je najteži.

— Govori.

— Pojdi k tvojim tovarišem, pa jim reci: Jaz ljubim, a dekle ni marjoneta, temveč žena, človeško bitje, kakor mi ni moja ljubezen ni igrarija, nego mogočen nagon mojega notranjega življenja. Jaz spoštujem svojo ljubico, ker je drugače ne bi mogel ljubiti in vaši nazori so napačni.

— Pojdem in povem jim.

— A oni se ti bodo rogali in zasmehovali te bodo.

— Svobodno.

— Morda te celo izobčijo iz svoje družbe. In samovanje je težko, da veš.

— Pripravljen sem tudi na to. Ti si prenašal vse, ko si bil res povsem sam. Jaz pa ne bodem več tako osamljen, kajti ti me ne pahneš od sebe. Tam jih je mnogo, mi dva bodeva sama. Toda najine vrste se bodo povečavale, njih število pa se bode krčilo in konečno zmagamo mi.

— Dobro, Roblek. Tak pogum velja. Pojdi, mi dva postaneva prijatelja.

Skalil se val, prešel je sen...

Ah, bil je sen, le sen samo,
opojno-sladko hrepenenje
in tajno v dnu srca življenje,
ah, bil je sen, le sen samo!

Le vstočna bajka je bila,
da žarni kakti so cveteli,
ljubezen slavčki žvrgoleli,
le vstočna bajka je bila...

V globoke vode bistrem dnu
je zrla duša sliko nežno,
čarobno sliko — nedosežno,
v globoke vode bistrem dnu.

Skalil se val, prešel je sen,
jesenski list po reki plava,
srce umira kot narava,
skalil se val, prešel je sen...

Zorana.

Rusija.

Po Ivanu Hoiču, posnela Márica.

(Dalje.)

Nemški pisatelj, kateri je živel več let na Ruskem in dobro opazoval in preučil napredovanje ruskega naroda na vsakem polji človeškega znanja in umetnosti, pisal je presenečen nad tolikim napredkom že v minolem desetletji ter pozivljaj svoje rojake, da bi se zamislili v ta neobični kulturni procvet sosednega ruskega carstva. On piše nekako tako-le: Na Nemškem so dosedaj ali slabo sledili napredku Rusije, ali pa niso hoteli ničesa slišati o slovanskem svetu*). Zato so pa Nemci srečno dosegli, da naobraženi krogi v Francoskej in Angleškej poznajo dan danes Rusijo in njene kulturne razmere boljše nego sosedna Nemčija. Anatol Leroy - Beaulieu, A. Rámbaud, Louis Leger, Murchinson, Balston in D. Mackenzie Wallace in mnogi drugi Francozi in Angleži so podali svojim rojakom velika dela, da bi boljše spoznali orjaško slovansko državo. V Nemčiji bi zastoj iskali takovih objektivnih in znanstvenih del. V svojej slepoti uvažujejo še malo slovanski svet, a zgoditi bi se vendar moglo, da bi mahoma zapazili, kako so naši vzhodni sosedje v razvitku človeštva oni faktor, o katerem je treba drugače računati nego se je mislilo do sedaj. Istina je, da so Slovani pozno, in Rusi še najbolj pozno, stopili v kolo kulturnih evropskih narodov. Ali iz tega se ne more sklepati, da so zato Slovani manj sposobni za kulturo nego Romani in Germani. Vpraša se rajši, da li so Slovani, ko so došli do prilike, da se morajo baviti s kulturo, imeli volje in sposobnosti, da se posvetijo kulturi in če so na polji kulture dosegli uspehe? Kdo more danes dvomiti o tem? Ker do najnovejše dobe niso poznali na Nemškem neobičnih ruskih uspehov na kulturem polji zato jih niso mogli niti priznavati. Ali ruski jezik, kojega se Nemci res težko uče kakor se težko uče vseh slovanskih jezikov sploh, nadalje cirilska azbuka, ne bi nas smela ovirati pri spoznavanju znamenitih uspehov ruskega naroda na kulturnem polji. Minoli so časi, ko so v Rusiji samo tujci stali na čelu znanosti in napredka: med možmi, ki imajo dandanes v Rusiji prvo besedo v vseh strokah ljudskega znanja, je največ pravih ruskih imen. Smešno je, kar se včasih čuje med nami, da naj bi se namreč Rusi odrekli cirilici ter bi prevzeli latinico v svoje knjige zato, da bi olajšali duševno občevanje z drugimi narodi. Narod, katerega je nad 80 milijonov, rabi

*) Tako seveda tudi v bratskej jej državi — Avstriji. (Op. prel.)

brez vsake skrbi svojo posebno pisavo in sme mirno čakati, da razmere prisilijo sosede, da se uče njegovih črk».

To prorokovanje nemškega pisatelja se je tudi izpolnilo, ker se razsodnejši Nemci že marljivo uče ruskega jezika ter govore z velikim spoštovanjem o napredku Rusije. Oni priznavajo, da kakor so slovanske črke posebne, isto tako izvirna in silna je ruska kultura, koja v bodočnosti preporodi človeštvo.

Tudi na Angleškem se čim dalje bolj utrjuje misel, da slovanski svet raste elementarno in da mu pripada bodočnost.

»Preporod človeškega rodu, koji ne more uspeti ostarelemu germansko-romanskemu svetu, čaka Slovane, osobito Ruse« je pisal G. Wachsburne v Contemporary-Review. Čitajoč take izjave, moraš se nehoté spominjati velikega filozofa XVII. stoletja Leibnitza, koji je prerokoval, da zapreti nekdanj velika moskovska kneževina vsemu svetu. Ali tudi Napoleon Veliki je ob nekej priliki dejal na otoku sv. Helene, da se boji, da postane vsa Evrope niz narodnih republik ali da utone vsa v ruskem carstvu? In ni li tudi španski državnik in slavni govornik Castelar opozoril tedanji svet na ogromno senco Rusije, dokler ta spi in počiva, kolika pa bode šele tedaj, ko vstane in pojde na delo?

Navedeno je tu nekoliko nazorov velikih umov o bodočnosti Rusije samo za to, da se uverimo, kako se priznava še od časa Petra Velikega znamenitost ruske države.

Hotela bi še kaj povedati o glavnih mestih in njih prebivalcih, o svetovno-velikem Petrogradu in o čudovitem njegovem ustanovitelju, o starej matuški Moskvi in o divnem Kremlju, katerega prekosijo v lepoti samo nebesa; a ko bi začela, ne mogla bi nehati, ker se mi zdi ena stran zanimivejša od druge. Opozarjam torej naše Slovenke in tudi naše — mo že na Hoičevo knjigo, ktero je lani izdala Hrvatska Matica, da jo prečitajo in dobé pravi pojmi o neizmerno-velikej državi in o naših zanimivih, dobrih bratih po jeziku. Minoli so časi, ko so smeli nekateri slovenski listi pisati o Rusih najgrše in najžaljivejše stvari, katere so pobirali iz zagriženih židovskih in poljskih listov. Slovenci bi zdaj kaj tacega ne verjeli več, sedaj, ko so oči vsega naobraženega sveta obrnjena v Rusijo, in Slovenci moremo biti le ponosni, da imamo toliko in tako važnih bratov.

Dve besedi še o ruskih ženah. Piscoč o Petrogradu, pravi Hoič :

Največji čar podajajo visokemu ruskemu društvu žene. Vsak mora priznati, da Rusinje znajo čarati in to ne toliko sè zunanjo

lepoto koliko sè svojim duhom. To je tudi razlog, da imajo naobražene žene velik upliv na može. Čestokrat je duhovita žena ambicioznejša od svojega moža ter motri svet in ga razumeva ostreje nego on. V konverzaciji so žene višjega društva živahne in duhovite».

Spomini.

IX.

Nad tiho, širno poljano
nebeška krogla plava —
v ljubezni, svetli-jasni,
glej, jutranja vstaja narava.

V svetlobnem morji ljubezni —
se vroče zdaj vzljubiva,
ob zlatem, božjem solnci
drug drugega se okleniva ...

X.

Ljubezen tvoja — meteor
na nebu mojega srca,
zableščal je — izginil je —
zagnila ga je tema.

In po njegovem sledu zdaj
jaz stikam — a zaman, zaman,
zatemnil z njim — izginil z njim
je tudi duše sen krasan.

XI.

Ne srdi se name, moj ljubček, nikar
in prošnjo zdaj mojo usliši,
odpusti mi kar zagrešila sem jaz
in pismice ljubo napiši,

da čakaš na polji prostranem me spet,
kjer zadnje cvetejo cvetice —
po dolgih da mesecih zopet mi ti
poljubiš to žalostno lice!

Ne srdi se torej, moj ljubček, nikar
in prošnjo zdaj mojo usliši,
pozovi iznova mi srečo v srce
in pismice ljubo napiši! ...

XII.

Le pojdi k ljubici nazaj
v lep bodovarček njen,
tam razplamtel in te ogrel
bo njen pogled ognjen.

Pod oknom bom hodila jaz
ljubezni čula smeh ...
trpela muke bom pekla
za sladek vajin — greh ...

Kristina.

Književnost in umetnost.

Najnovejši roman Emila Zole. Žilavi pisatelj si je izmislil nov ciklus romanov (štirje evangeliji), od katerih je nedavno izšel prvi zvezek *Fécondité* (Plodnost.) Kritika, ceneča seveda tudi patrijotsko namero, je pozdravila najnovejše Zolino delo kot »veliko neizmerno pesen, v kojoj opeva diven lirik sijaj plodovitosti Zemlje in Žene, Prirode in Ljubavi«.

Evo na kratkem vsebine tega romana.

Matija Froman (ime iz prejšnjega dela) ima v zakonu z ženo Marijo čvetero dece. On je uradnik v tovarni in dobiva 350 frankov plače. Ko se začneja povest — prav proti koncu meseca — nima družina več nego 30 cent, da potroši. No, niti Matija niti Marija ne obupavata. Malo po malem pa se očetu več ne ljubi živeti tako mukepolno življenje; misli na svojo ženo in deco ter sanja o življenju v prirodi, na solnci. Baš nedaleč od njegove hiše ponuja se neko veliko gospodarstvo na prodaj, gospodarstvo zapuščeno in podivjano. Matija razmišlja, koliko bi ta puščava nesla, ko bi se dobro obdelala. Odloči, da on posuši ono barje in da tako vporabi mnogo delavcev. Gospodar tega imetja, neki bankir Segen rad privoli v to, da mu Matija plačuje svoto za imetje v obrokih. Novi gospodar se loti dela takoj ter kmalu doživi dan, ko mu zemljišče obilo vrača njegov trud. Istodobno rastla je tudi njegova rodbina. Leta minevajo, zemlja rodi, rodbina se moži, a Matija kraljuje med njimi, kakor čvrst, hraber delavec, v katerem je srcé polno ljubezni. Sinovi so dorasli ter se tudi oni lotili preporodnega dela, hčere so se pomožile in unuki se rajajo. Vesela, dijamska svatba je krona tej sreči in s tem se izvršava knjiga. —

Matija in Marija živita v zakonski zvezi več nego štirideset let. Ona imata 600 hektarov zemlje a dala sta svojej domovini 158 otrok z unuki in prauniki ne vštévši onih, koji so prišli na svet v četrtem rodu. Okoli tega zakonskega para, inkarnacije rodbinskega in društvenega ideala, uvrstil je pisatelj ljudi, ki so protivni pomnoževanju ljudstva — to težko, specijelno francosko rano. Prvi v tem krogu je neki sorodnik tovarnar, ki ima edinega sina. On ne mara več otrok iz čudnega razloga, da ne bi razkosal svojega premoženja, zato uhaja na krive poti najneprirodnejše razuzdanosti.

Zatem je neki tihi dobričina, koji ljubi svojo ženo in jedino hčerko, ter bogati bankir, prejšnji gospodar Matijevega premoženja, človek sicer oženjen, ali njegov dom propada radi njegove zakonske nezvestobe. Zakonska Angelin imata se prav rada, a bojita se dece,

ker bi ta bila na potu njihovemu ljubovanju. Tedaj pa udarja katastrofa za katastrofo. Tovarnarjev sin umre za sušico, a oče ne imajoč naslednika, ostavi vse jednemu Matijevih sinov. Onemu dobričini umrjeta žena in hčerka, ker priroda se strašno osvečuje nad zane-marjanjem ženskega poklica. Scenove ubije moralna razuzdanost. Angelinova bi naposled hotela imeti dece, ali ta ne pride, ker sta zaigrala najspodobnejšo moč. Vrhu tega mož še oslepi a bankirova propast je požrla tudi to, kar sta si ona dva prištedila. Slepoti, siromaštvo in črv, ki gloje v nesrečnih dušah, to je torej kazen za slabo razumevanje življenskega poklica.

Sredi teh tožnih prizorov dvigata se zmagonosno osebi Matije in Marije kakor trden spomenik izvršenih dolžnosti. Onadva vladata v poslednjem času nebrojnemu potomstvu. Dovršila sta kakor junaka življenje, kakor vzvišena starca, koja sta ustvarila mnogo bitij in mnogo stvari a vse v borbi v delu in v boli. Tedaj je došel mir, mir kojega so ustvarila blaga dela, med tem, ko je njihova deca in deca njih dece poleg njih začela borbo, delajoč in trpeč kakor onadva. Bila sta kakor sveti hram, v kojem je Bog večno stanoval, ljubila sta se z večno ljubeznijo.

Njuna sijajna lepota izpred sivih las odsevala je z ognjem, koji je polnil oči z ono silo ljubezni, koje ne morejo ugasiti nobena leta.

Kje hočete toplejše himne? Pisatelj se ni poslužil le one sile, koja daje poeziji efekt, sile, ki deluje na uho in srce, on je iztaknil mnogo istine, ki ostane večna. Avktor jo je hotel iztakniti ne glede na dobo, odtod tudi to, da mu je vsejedno, ako mu bude kdo očital anahronizme: Pisatelj je postavil svoje junake izven mej časa in kraja, kakor nekaj, kar ni aktuvelno, moderno, minljivo, nego večno kakor prirodni zakoni. »To so istine« — piše Revue des Revues — »koje niso istodobne z našimi zlobami in napakami pa jih je vendar o pravem času nekdo glasno izrekel človeštvu«.

»S a r a j. N a d a«.

Ilustrovane poezije dr. Fr. Prešerna. Dobimo jih vendar, tako zaželjene poezije, ki se nam obečajo že nekaj let! Pesmi izidejo v dveh izdajah (krasotna numerirana po 10 K in navadna po 4 K.) Obe izdaji se lahko naročita tudi pri narodnem knjigotržcu L. S c h w e n t n e r j u v Ljubljani.

Ruska biblioteka. Ruska biblioteka, katero izdaja Poleh v Lvovu, je začela prinašati znamenito delo grofa Leva Tolstega Voskresenje (Vstajenje.) Ta izvrstna knjižnica, ki stane za vse leto le 2 gld. 40 nvc., je že prinesla mnogo del najznamenitejših ruskih pisateljev, med drugimi tudi »Vojno in mir« od Tolstega, »Hudedelstvo in ka

zen« od Dostojevskega, »Revizorja« od Gogolja ter razna dela od Turgenjeva, Dančenka, Gončarova, Potapenka itd. Slovencem, ki se uče ali že znajo ruski, priporočamo gori imenovano biblioteko prav toplo. Kdor se nanjo naroči, temu gotovo ne bode nikoli žal.

Vsebina 23. št. »Prosvjete«: Tomšič-Im. Marija: Na Rubiconu. — Carducci Giosuè: Snjegopad. Preveo A. Petravič. — Sienkiewicz Henryk: Quo vadis? pripoviest iz dobe cara Nerona, preveo dr. Aug. Harambašić (nastavak). — Grlovič Milan: Sarah Bernhardt i Ermete Novelli u Zagrebu (svršetak). — Hirc Miroslav: Kako su postale suze. — Isaković Saša: Iz prošlosti »Prve hrvatske štedionice«. — Dragošić Higin: Kroz more jada, roman iz hrvatske prošlosti (nastavak). — Iz južne Afrike. — D' Annunzio Gabriele: Fiore fiurelle. Preveo Nikola Ostojić. — Sabić Marin: Savremena književnost u Španjolskoj (svršetak). — Listak. — Slike: Trsek V.: U lovu. — Jendrašek I.: Udovica. — Mařak Julij: Na šumskoj stazi. — Dosađanja sgrada »Prve hrvatske štedionice« u Dugoj ulici. — Anastas Popović. — Dr. Aleksa Vančaš. — Dragutin pl. Pogledič. — Palača »Prve hrvatske štedionice«. Pročelje u Ilici. — Palača »Prve hrvatske štedionice«. Pročelje u Preradovićevoj ulici. — Andrija Jakčin. — Miroslav grof Kulmer. — Dr. Stjepan pl. Miletić. — Milivoj Crnadak. — Josip pl. Vančaš. — Slike iz južne Afrike: Most »dobre nade« preko »Oranjske rieke«. — Slike iz južne Afrike: Most »dobre nade« preko »Oranjske rieke«. — Slike iz južne Afrike: Charlestowna (na graniči Transvala i Natala). — Slika iz Transvala: Zulu u ratnoj opremi. — Slike iz južne Afrike: Tabor Bura. — Slike iz južne Afrike: Durban (Port Natal). — Pogled na Ladysmith. — Spomenik Niemčićev u Križevcima. — Nadvojvodkinja Jelisava. — Kraljevna Štefanija. — Grof Elemer Lonyay. — Nadbiskup Grgur Rajčević. — E. Novelli.

Ta krasno ilustrovani list Slovenkam priporočamo prav toplo.

Nove muzikalije. V komisijonalni založbi podjetnega knjigotržca g. L. Schwentnerja v Ljubljani so izšle »Tri Aškerčeve balade«, za srednji glas s spremljevanjem klavirja složil *Risto Savin*. Opus 3. Cena 1. gld. 20 kr. Kakor znano, je nadobudni skladatelj, ki se skriva pod psevdonomom Risto Savin, uglasbil že več Aškerčevih balad in so se nekatere izmej njih — ako se ne motimo — z ogodnim uspehom tudi že javno proizvajale. Sedaj pa se širšemu občinstvu podajajo pesmi »Poslednje pismo«, »Javor in lipa« ter »Poroka«, katere prav z veseljem pozdravljamo, kajti baš te vrste domačih skladb doslej še najbolj pogrešamo. »Tri Aškerčeve balade« — po štev. op. 3 soditi — spadajo še mej prva, začetna dela Savinova,

vendar pa so po našem menenju tako vrlo uspele, da častno pričajo o nadarjenosti i resnem stremljenju svojega skladatelja. Savinova glasba se kaj lepo prilega Aškerčevemu besedilu, ter osobito prav dobro pogaja duh vsake pesmi. Kako dobro je na pr. v prvem delu »Posljednjega pisma« izraženo otožno hrepenenje deključino, kako značilno nje hlastno vprašanje po pismu od ljubega, njena razburjenost v srednjem delu in konečno zopet prvotni otožni motiv, zopet tisto vprašanje, a sedaj obupno, razdvojeno, dokler se slednjič vse ne pogreza v brezmejno, tiho žalost.

»Javor in lipa« je nežna, čuta polna skladba, pri »Poroki« pa nam posebno ugaja kontrast mej krepkim začetkom — nekako slavnostno, svatbeno koračnico — in resnim, skoraj nekoliko prejednoličnim duhovnikovim motivom. Vseskozi primerno spremljevanje visoko nadkriljuje precejšnjo večino starejših slovenskih in hrvatskih skladb, sploh pa vsa faktura naših treh balad jasno kaže, da se je g. skladatelj marljivo in s pridom učil od mojstrov baladne skladbe Schuberta, Schumanna in Löweja. Seveda bi se dalo tudi prigovarjati temu in onemu, toda omenjeno bodi le, kar je bolj splošno umljivo, da nam n. pr. na nekaterih mestih deklamacija ne ugaja. Zakaj g. skladatelj proti naravnemu ritmu besedila usiljuje nepravilni naglas na pr.: »Imáš káj, poštar ti za mé?« (nam.: »Imáš kaj, poštar tí za mé?« — in ta preklicani poštar po tem še dvakrat pritrobi kakor poštar), zakaj naglaša: »a nekaj mi téži srce«, zakaj trga stavke, kakor: »Šest dolgih mesecev — je bo«, »In njega le še ni — domu« itd.? Toda to so malenkosti, ki jih razumen pevec pri predavanju sam popravi in na katere le opozarjamo z željo, da bi se g. skladatelj v prihodnjich tudi teh izogibal, kajti uverjeni smo, da nam kmalu poda kaj še bolj popolnega in zrelega ter z veseljem pričakujemo njegovih nadaljnih del. Ti pa, ljuba bralka, častiti bralce, tolle — lege — canta!

I v a n.

Etbina Kristan. Žarki in snežinke. II. svezek, Lastna založba.

Vsebina II. svezka je: »Bóli«, »Samotar«, »Jaz bi plakal«, »Pomladna«, »Mak cveté«, »Zvezdi«, »V operi«, »Čital sem pesem tujo«, »In prišel je čas«, »Solčni otrok«, »Skzci temo moje duše«, »Kratek čas«, »V mestnem parku«.

Na pesmi Etbina Kristana, ki izidejo v 10 zvezkih in stanejo i gl., se naroča: Upravništvo »Žarkov in snežink«, poste restante Ljubljana.

O Božiču.

Prvi, preusodni korak, pripisuje se prvi ženi — Evi. —

Kakor brezkončno vodovje preplavila je beda ves svet in milijardno gorjè je zavladao po opuštošeni, raja oropani zemlji.

Nedopovedljive in nerazumljive so bile muke, ki jih je prestajalo urobljeno človeštvo.

Najrazličnejše zlo, se je kakor kužna megla vlačilo po zemlji. Najostudnejše bolezni in najgroznejše elementarne nesreče.

Strašna, strašna duševna tema razgrinjala se je nad človeštvom. Črna, neprodurna tema nevednosti in vnebovpijočih pošastnih grehov.

Pa človeška srca!

Sahara, z vso svojo strahoto ne more se primerjati z brezupno zapuščenostjo puščave, ki je do zadnjega kotička polnila ta srca.

Vse to pa je rastlo in to so potencirala tisočletja.

Bilo je vtelešeno največje prokletstvo od vekov.

A potekal je rok njegove veljave.

Ona obečana, veliká žena, ki je imela razdreti, uničiti kraljestvo sovražtva in pogube, ki je nastalo po prvi ženi, bila je rojena.

Ona je imela biti druga, blagoslovljena Eva.

In prišla je ona noč.

Noč, stkana od svitlobe in luči in sreče in blagoslova, noč, po katerej je plavalo angeljsko petje in ki je pila smehljaj Božanstva in prve solze sreče, ki jih je jokalo človeštvo.

Sveta noč.

Sveta noč! Kako žejna te je bila zemlja.

Sveta noč....

Razlila si se vse naokoli in iz puščav so nastali vrtovi in vzknilo je cvetje.

Nesmrtno cvetje.

In zemlja je slavila ženo, ki Ga je prinesla. —

A sedaj so že pobledeli žarki svete noči in zdi se mi, da je ona sama izginila s sveta.

Razno zlo se je zopet naselilo na zemlji ter se zajedlo v človeška srca.

Družba tava v labirintu zmot. Ginevajo jej moči, a izhoda ne ve. Vodnikom in zapovednikom so izrabljene moči in izcrpan mozek.

Precenili so se in sedaj umirajo. Ž njimi umira ljudstvo.

Kje je rešitev, odpomoč zlu? Mar nikjer več?

Ne, tako daleč še nismo prišli.

V človeštvu samem je še neizcrpan in nedotaknjen zaklad moči in sil.

Te sile treba samo vzbuditi, vzdramiti. Močem treba odpreti vsa polja človeške prosvete, da se slobodno ter zato mogočno razvijejo. Ta moč pa je žena.

Da, tudi drugič je osoda ustvarila take razmere, da more svetu priti rešitev le po ženi. Tudi danes je žena neprecenljivi vir, iz katerega mora zmučeno, izhirano človeštvo crpiti novo moč in novo življenje. Žena je, ki more vsposobiti in okrepiti narode za obstoj in napredek.

To je gotovo in jasno ter leži na dlani.

Današnji ženi je poverjeno vzvišeno, važno poslanstvo. Iz nje se ima naroditi nov, čil rod in iz nje le bo izšla nova, velika družba.

Čas preporeda se bliža. A žena še ni povsod vzbujena. B r a n i se jej celo vstajenje! Kolika prokleta zaslepljenost je to!

Vi gospodje stvarstva, spoznajte in priznajte vendar svojo onemoglost, svojo utrujenost in sezite po odpomoči, katere vam tako neskončno treba! Pokličite žensko na bojišče prosvete in vadite jo v duševnem orožju.

S tem si pridobite vso hvaležnost in ljubezen njene duše in življenje daste novi, popolnejši generaciji, ki vas bo zato nazvala velike.

Ne držite se tako krčevito gospodstva, ki je tiranstvo ter pogoj nazadnjaštva.

Popravite, kar ste zagrešili na ženi, in osvobodite jo, kakor ste jo usužili, — v njen in svoj blagor. —

Na tebe, slovensko ženstvo, pa se obračam v iskreni in udani ljubezni ter ti kličem :

Vstani, vzdrami se v svojem ponosu in svoji moči! Zahtevaj prostega polja za delo, prilike, da koristno naložiš svoje sile ter bogate obresti siplješ narodu in družbi v naročje.

Razvij zastavo človekoljubja in pravice in prihiti na pomoč narodu, zatirancem ter sploh ginečemu človeštvu.

Spoznaj se, spoznaj svojo misijo in postalo boš veliko. A ne išči se samo na veselicah ali v »dobrodelnih«⁶ javnih družbah in zakulisnih spletkah. Tvoji cilji so mnogo lepši in višji!

Kako želim, da jih spoznaš v sveti noči! —

Ivanka.

Zaobljuba.

(Zagorska.)

Bleda, vitkorasla deklica je klečala ob smrtni postelji svoje matere. Bledo lice je pokrivala z rokami ter skrivala v mehke posteljine blazine... Včasih se ji je izvil iz srca globok vzdihljaj; sicer je pa bila v sobi gluha, mrliška tišina.

»Ana«, izpregovorila je za nekaj časa bolnica ter uprla osteklenele oči v deklico.

Ta se je zganila. Dvignila je glavico ter se ozrla na mater, ki se ji je zdela zdajci zelo razburjena...

»Ana, ali me ljubiš«, ponovila je bolnica ter proseče pogledala naravnost hčerki v oko.

»Mati«, izpregovorila je deklica, ustala nagloma ter krčevito prijala bolnico za vrat.

Bolestno se je žena nasmehnila, a kmalu ji je izginil smehljaj razbledo lice in prejšnja toga se ji je iznova razlila po obličju. V očesu ji je zatrepetala solza, znanilka notranje boli.

»Če me res ljubiš Ana, usliši mi slednjo prošnjo...«

Ana je vztrepetala ter sklonila kodravo glavico bliže k materinemu vzglavju.

»Ana, ali uslišiš prošnjo — izpolniš li obljubo, da je ne poneseš neizpolnjene s seboj v grob...?« In skušala je s pogledom ujeti nem odgovor...

»Obljuba, — oh nesrečna zaobljuba! — Velevala mi je drugam, — Anica, jaz bi ne smela biti tvoja mati!«

Ta hip je bolnica skoraj srpo pogledala deklico, ki je trepetala, liki trepetlika v večernem zraku...

»Ana — jaz bi se ne smela poročiti s tvojim očetom, obljuba mi je velevala dalje, dalje, a bliže k altarju...«

Deklica je nižala in nižala glavo, dokler se ji ni sklonila prav na prsi...

»Ana — ali veš, zakaj sem te dala v pripravnico?« govorila je bolnica z glasom, ki je razodeval neko hrepenenje...

Ana je zrla nepremično pred se, ne zavedajoč se, kaj ji je rekla mati.

»Ana, izuči se kmalu — še letos... In ali lahko pojdeš potem kôt... namesto matere... v samostan...«

Ta hip je deklica povescila pogled, — prebledela je, zatrepetala še huje, ter bolestno vskliknila... Zatem je pa zavladata v sobi tihota, ona gluha tišina, v kateri se zgrozi srce nad... lastnimi utripljeji...

»Ana, ali me ne ljubiš«, šepetala je bolnica iz nova.

Deklica je ihtela. Svetle solze so padale na velo materino roko, vroče . . . kakor so priprele iz ljubečega, v tem hipu v neskončni bóli plavajočega sreća . . .

»Mati«, — vzdihnila je za nekaj časa Ana ter se zgrudila na koleni . . .

Zunaj je viharna jesenska noč. Na drevesu je šumelo listje — ter vršelo, tajno vršelo. Rezki jesenski veter je žvižgal okolu hiše. — Luč na oknu je ugasnila in v sobici je bila tema . . . Ni li bilo luči treba dvema sreema, ki sta odmirali življenju? — — — Za nekaj trenutkov je ob brleči sveči ugasnilo oko nesrečne matere . . .

Deklica je vstala, pokrepljena z materinim blagoslovom — a duša ji je bila potrta, — kakor obtežena z velikim grehom . . .

Mirno, skoro neobčutno je stala nekaj časa pozneje ob visokem odru, kjer je spavala mati mirno, pokojno. — Zdelo se ji je, da jo gleda istinito, proseče — in da ji usta govore poslednjo besedo: »Bog te blagoslovi«. — —

Pokleknila ji je ob vznožju; pokrila glavo z rokami — ter molila dolgo goreče, pobožno... Je li prosila pokoja materi — v gomili — ali sebi, ve le On, ki je slišal njene prošnje! —

Nemo je stala dva dni pozneje Anica ob materinem grobu. Oče je glasno plakal — sorodniki so tarnali — a njej ni kanila ni ena solza na blede lice. In ljudje so nejevoljni zmajevali z glavami, kakó mora biti človek tako neobčuten ob tako grenkem trenutku!

Dva groba, velika, široka groba videla je Anica zevati pred seboj! Zdelo se ji je . . . da stopa vánj i sama ter da bobni gruda nanjo . . . in da se zapira gomila zanjo . . . Nepremičlo je pa v istini zrla na materino krsto, ki je izginjala vedno bolj pod zamolklo padajočo rušo.

Vrnila se je z grobov. Molčé je šla v sobico, pokleknila pred svetim razpelom ter se tam izjokala, iz sreca razjokala!

Zatem je sedla k pisalni mizi — odprla predalček ter vzela iz njega papir in pero . . . a pisala ni, kakor je bila namenila.

»Ne morem in vendar moram! — A osrčila se je kmalu, — vzela pero pomočila je prav na dno v črn timer — a zatem pisala drobne vrstice, katerih tresočé poteze so bile dosti značilne v notranji njeni razburjenosti . . .

Dragi Iván!

Oprosti tem vrsticam, kratkim a usodnim! Oprostil mi bodeš tem raje, če Ti poročam, da je to moje zadnje pismo!

Ločiva se v življenju . . . dragi . . . odpusti, ne morem drugače! Ob smrti uri moje matere je umrla v mojem sreću za Te vsaka ljubav . . .

moralo je biti tako. — Mene veže obljuba... za bodoče življenje v samostanu...

Od srca ti želim sreče — mnogo sreče! Zabi me, kakor i jaz Tebe pozabljam in moram pozabiti! Poslednji pozdrav!

Tvoja odkritosrčna

Ana...

* * *

Pred nekaj leti je bilo. — Pozno so peli zvonovi v samostanski cerkvi. — Zunaj pred vrati se je gnetla množica ljudij, ter nestrpno pričakovala, — kdaj prineso venkaj krsto. — Tudi jaz sem se bližala radovednim gledalcem, a ne iz radovednosti — gnalo me je gorko hrepenenje videti še enkrat — k leginjo, znanko, — ki je ležala na mrvaškem odru.

Pred dvema letoma so se zaprla za njo samostanska vrata, danes ji je prost izhod na — grobje!

Zdelo se mi je, da jo vidim pred sabo, zdelo se mi je, da sediva skupaj v šolski sobi!... Govori mi o Ivanu, dragem svojem Ivanu, ter ogleduje zlat prstanek na roki...

»Z Bogom Ivan, z Bogom svet«, zdi se mi, da sepečejo njena usta... Gledam jo... kako trpi molčé, — poljubujoč zlat križec, kate-rega gorko pritiska na usta...

In zopet jo vidim, kako kleči pred oltarjem... glas se ji trese, telo drhti... ko izgovarja slovesno obljubo...

Bridki in žalni spomini mi objamejo duha... Spominjam se njega, nesrečnega Ivana, ki morda, ne vedoč, da je preminula Ana — kleči osamel v tihi celici in moli!

A tačas me iz tužnih sanj vzbudi tožni pogrebni spev. Molčé sem šla za krsto, — le zdaj pa zdaj sem si obrisala roso z očesa. — Za Ano pa mi je srce gorko naročalo: »Spavaj mirno!«

Iz življenja.

Stala sta pred oltarjem.

On, to je Vinko Prašnik, nosil je novo črno obleko in ona — Angela rojena Zima, oblečena je bila v sivo. V laseh je imela belo kamelijo s zelenjem in prav tak šopek je nosil on v gumbniku.

Ženin in nevesta.

Klečala sta drug ob drugem in drhtela sta sreče. Kamenitih stopnic, na katerih sta klečala, nista čutila, in svet za njiju ni eks-

stiral. Njju duši ste tesno sklenjeni potovali po bajnih solčnih livadah, ki nimajo ni konca ni kraja, ki so prostrane ko večnost.

Oh ta brezkončna, nedoumljiva prostranost, kako nepremagljivo vabi dušo!

Ta prostranost! . . .

Ko je bil obred končan, naslonila se je Angela na Vinkovo roko in šepetala je:

»Vinko, moj Vinko . . .«

In Vinko se je ni upal pogledati, ker se mu je zdelo, da bi jo moral s toliko silo priviti k sebi, da bi jo umoril.

Bilo mu je sploh, ko da morata takoj nastopiti dolgo, dolgo pot. A ne po železnici ali v vozu, marveč kar tako, menda nevidljivo in tajnostno, ko duhova.

S čudno, neodoljivo močjo ga je vleklo v daljno, daljno deželo . . .

Ona pa se je v bojazni tesneje privila k njemu . . .

* * *

Vinko Prašnik bil je mlad poštni uradnik, zelo prikupljive zunanjosti. Le neka bolna, komaj vidna melanholija, ležala je v njegovem obrazu in vsem njegovem bitju.

Govoril ni nikdar in z nikomur mnogo; a da ima zlato srce, bil je vsakdo globoko prepričan.

* * *

Bilo je v maju. Cvetelo je vse in vse dehtelo življenje.

V katoliških cerkvah obhajalo se je vsak večer slavlje, polno najdivnejše, najnežnejše poezije.

Šmarnice.

Tudi Vinko Prašnik je vsak večer šel k slovesnosti. Ostajal je blizu s cvetjem okinčanega oltarja. Nedaleč od njega klečalo je vedno mlado dekle in takoj prvi večer uhajal je njemu, kar nehote, pogled na njo. Njena priprostost v obnašanju in obleki vzbudila je njegovo pozornost. In ta priprostost zdela se mu je od dne do dne izvanrednejša in od dne do dne mu je bolj ugajala. Silno mu je bila draga. Vedno težje je vsak dan pričakoval večera in vedno težje mu je bilo svoj pogled odtrgati od nje. Postajal je vsak dan nemirnejši in nepotrpežlivejši. Slednjič je uvidel, da v tej negotovosti, v teh nemih željah ne more dalje živeti.

Neki večer je videl, da govori »ona« z neko, njemu znano gospo. Čakal je, da ste se poslovili, potem pa je stopil k gospej, ter jo brez ovinkov prosil, naj mu pové, kaj in kdo je ono dekle, s katero je ravno govorila.

Gospa ga je sumljivo a dobrohotno pogledala:

»A ta-le? No, veste, to je šivelja; jako pridno in pošteno dekle.«

»Ali je pri stariših?«

»Pri materi; oče je že davno umrl. Mati je tovarniška delavka.«

In kje stanujeti z materjo?«

»V veliki Holz-ovi hiši, na dvorišču. A kaj vas vse to tako zanima?«

»Da, to me jako zanima — lepa hvala gospa in moj priklon.«

Čez dva meseca pa sťa stala pred oltarjem.

Na to pa poldrugo leto neprestanega, hitečega vživanja sreče, a bežeče sreče...

Dobila sta tudi dete — dečka in nista se ga mogla do sitega nagledati in naljubiti. Misli so jima neugnane pohitavale v bodočnost, pa sta hranila novce ter si pritrjavala celo pri ustih. Sosebno Vinko je neumorno štedil in neprestano se je mučil z mislijo, kako bi tem izdatneje pomnožil svoj skromni kapitalček.

V prsih pa mu je postajalo čudno prazno in pogosto ga je šegetalo h kašlju.

Potem mu je nekega dne povedala Angela, da bo čez mesece v drugič mati.

Pa je še bolj štedil in še bolj kašljal.

Ah, kako krčevito je stiskal prsi, da bi vsaj zmanjšal tisto strašno, razširjajočo se, morečo praznoto v njih! Kako je zadržaval sapo, ki mu je s tako silo vzdigovala bolne prsi, da ne bi zopet kašljal in da bi ga Angela ne pogledavala tako boječe in prestrašeno-vprašujoče.

A bilo je sojeno tako in legel je v posteljo.

Štedil pa je tudi še v postelji in ni dovolil, da bi se mu s čim boljšim postreglo.

Zato se je tim silnejšimi koraki bližal usodni trenotek.

Bil je tu.

Vinko slonel je na blazinah, kratko hropeč, s široko odprtimi očmi. Krog postelje so stale ženske, ki so molile.

Ob postelji je klečala Angela. Trepetala je ter si grizla ustni, da ne bi glasno zaihtela. Držala je Vinkovo velo, shujšano roko, ki se je krčevito oklepala njenih prstov.

Luč v njegovih očeh postajala je vedno medlejša in dihi počasnější, presledni.

Angela trepetala je vedno bolj in v duši jej je do ogromnosti rastel strah in bolest... Solze, ki so se jej vsipale iz očíj, bile so vroče ko ogenj.

Naenkrat so utihnile ženske . . . V sobi je za trenotek zavladala čudna, nedopovedljiva tišina . . . Iz bolnikovih oči izginil je zadnji slabotni žarek lučice . . .

Končano! . . .

Tu —

»Vinko!«

O! Zemlja bi se morala odpreti in dati nazaj svoje žrtve in počiti groze in žalosti bi moralo vsako srce ob tem kriku. Kajti zakričala je bolesti blazna duša, ker se jej je ločitev zdela nemogoča.

Ločitev duše od telesa — to je naravno, umevno. A ločitev duše od duše, to je nenaravno, to je vnebovpijoče . . .

In res se je zgodil čudež in Vinkova duša se je za trenotek vrnila . . .

Prestrašeno je v Vinkovih očeh zaplapolala lučica in nedopovedljivo, nezapopadljivo je, kako je izrekel besedo:

»Angela!«

— — — — —
Ako kdaj slišim, da se je omožila ta udova, izgine mi vera v idejale.

I v a n k a.

Matija Šlibar.

Spisala Ivanka.

Temu Adamovemu sinu poverjena je bila prav skromna uloga v ogromnej, kompliciranejši igri »Življenje«. Zakaj — ne vem; a možno je pač, da samo zato, ker morajo biti igrane tudi take male uloge, da pridejo »večje« tem ložje do svoje prave veljave in efekta.

Tudi ne vem, ako je Matija Šlibar sam kdaj koga interpeliral ali hotel interpelirati, radi tega. Vem le, da je on igral svojo ulogo jako dostojno, skoraj sramežljivo. Bal se je pred vsem, vzbuditi kakorkoli zanimanje občinstva in bila mu je največja želja, ostati do do cela neopažen. Menda je imel za to svoje vzroke.

Bil je skrajnje tiha, mirna duša — vsaj na videz — in njegova skromnost bi sodila v kaka samostanska pravila.

Znancev Matija Šlibar ni imel mnogo in še manj ali celo nič prijateljev. V družbo je pač zahajal; ostajal pa je v njej vedno le skromen poslušalec ali gledalec. No, svet rad vara druge, često sebe.

Splošno se je sodilo o njem, da mu je dovolj, da sploh živi ter ima vrhu tega še svojo, vsekako sloko službico, ki mu dovoljuje

ravno toliko časa in gmotnih sredstev, da se vsak dan enkrat za silo naje, tu in tam spije čašico pive ali vina, ter se naspi do sitega. Namesto zajutreka je namreč navadno po jedno uro dalj spal.

Nihče, nihče ni mislil na to, da ima Matija Šlibar ne le želodec, marveč tudi srce. Srce, v kojem stoji žrtvenik, kakor stoji v vsakem srcu, in sicer žrtvenik še cel in neporušen in neoskrunjen in da ogenj na njem plapola še v neoslabljeni, prvotni, čisti moči.

Predmet Šlibarjeve ljubezni je bila ženska kakor čudno bi se to tudi marsikomu zdelo.

Bila je to hči njegove gospodinje, sicer tudi blagajničarka večje trgovine. Lepa bi se na prvi pogled nikomur ne zdela; a kdor jo je opazoval natančneje, videl je, da so njene poteze vsekako precej trde a zelo pravilne. Sosebno njen stas, bil je izredno popoln. Štela pa je vsekako že 25 pomladi in njeno obnašanje bilo je, dasi neprisljano in neodurno, vendar zmerno in mirno, kakor je lastno mislečim, duševno naobraženim ljudem.

Šlibar je videl v njej dovršenost ženske popolnosti Bila mu je pojm lepote in vzvišenosti. Jutranja zora in jasna nebesna modrina in žarki zahajajočega solnca in milina zvezdnate noči in srebrne niti lunine luči in cvetke in vsa krasota — za vse, za vse je imel le en pojm, en izraz: Zora! . . .

In ves svet in vse življenje in vsak njegov dih bila je: Zora! Tudi njegova duša bila je samo: Zora!

In ljubil jo je, kakor dan ljubi svoje solnce in svoje rože, kakor noč ljubi svoje zvezde in svoje rože, kakor morje ljubi svoje dno in svoje rože in kakor človek ljubi svojo dušo in svoje rože. . .

In noč je čula njegove koprneče vzdihne in v noč so se nevdržno, drzno in divje vzdigale njegove želje in noč je vsezavala v sé neizrečeno milino, mehko in nežnosti ljubezenskih akordov njegove duše. . .

Ah! Matija Šlibar bil je v takih trenutkih človek, samo človek v vsej veličini in strahoti. . .

A za to vedela je samo noč, temna, skrivnostna in molčeča. Šlibarju namreč ljubezen ni vzela razuma, pač pa mu ga je zbistrila. In imel je dovolj moči in poguma, reči sam sebi: »Bedak in brezčasten suženj je oni, ki svojo ljubezen izpostavlja usmiljenju« . . .

 Današnji „Slovenki“ priložili smo „Vabilo na naročbo“ kakor prilogo.

